

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΝ ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΡΑΪΩΑΝΝΙΔΗΣ

ΙΔΡΥΤΗΣ: ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΣΤΟΣ ΤΡΙΤΟΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ

1948

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ Α. Ε.

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ"

38 - ΟΔΟΣ ΤΣΩΡΤΣΙΑ - 38

ΑΘΗΝΑΙ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΕΤΟΣ ΚΒ' — 1948
ΤΟΜΟΣ ΤΕΣΤΑΡΑΚΟΣΤΟΣ ΤΡΙΤΟΣ

ΑΘΗΝΑΙ, 1 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1948

ΤΕΥΧΟΣ 498

Ο ΘΡΥΛΟΣ

Γιατί έγινε Θρύλος;

Τὰ τραγούδια του; Μὰ αντιλαλοῦσαν τότε τὰ βουνὰ καὶ τὰ φαράγγια ἀπὸ τὰ δημοτικὰ μας τραγούδια. Μπρὸς στήν ποιητικὴ τους ἐντέλεια τί ἀξίζαν τὰ πεζῶτατα στιχουργήματα τοῦ Ρήγα; Ἡ παλληκαριά του; Μὰ εἶταν γιομάτος ὁ Ὀλυμπος καὶ τὰ Τζουμέρκα κι ὅλες οἱ κορφές ἀπὸ λεβέντες, γιομάτες εἶταν κ' οἱ θάλασσες. Δὲν εἶταν βολετὸ νὰ τοὺς ξεπεράσει στήν παλληκαριά ὁ Ρήγας ὅλους αὐτούς. Ἡ πολιτικὴ του σκέψη; Ὑπάρχει ἄραγε τίποτα τὸ ἐξαιρετικὸ σ' αὐτήν; Συνείδηση ἑλληνικὴ, ὑπῆρχε κιόλας ἔτοιμη, σχηματισμένη καὶ τὸ ξεσήκωμα τοῦ Γένους εἶταν καθιερωμένη μόνιμη πιά φροντίδα χιλιάδων ἑλλήνων. Ὁ ἐνθουσιασμός του γιὰ τὰ ἰδανικά τῆς γαλλικῆς ἐπανάστασης εἶταν ἐκείνη τὴν ἐποχὴ κοινὸ αἶσθημα ὄλων τῶν φιλελεύθερων ἀνθρώπων. Καμιὰ ἰδιαίτερη πολιτικὴ σύλληψη δὲν βρῖσκεται στὸ ἔργο του.

Ὁρίμαζαν ὁμοῦ οἱ καιροί. Τὸ φῶς τῆς παιδείας σιγὰ-σιγὰ εἶχε διεισδύσει σὲ πλατύτερα στρώματα καὶ εἶχε ξυπνήσει τὴν Ἑλλάδα μέσα στὶς γαρκωμένες συνειδήσεις. Πλούσιες παροικίες ἀποταμίευαν τοὺς πόρους των γιὰ τὸ Γένος καὶ ὑποστήριζαν τὸ ἑλληνικὸ βιβλίον καὶ τὸ ἑλληνικὸ σχολεῖο. Τὸ ἑλληνικὸ ἀρχοντολόι κυβερνοῦσε στὸ Δούναβη καὶ ἀπὸ τὸ Φανάρι χαλάρωνε τὰ δεσμά τοῦ σκλαβωμένου Γένους. Ἀπὸ τὴ Δύση ἐρχόνταν ἡ ἐγερτήρια πνοὴ τῆς πρώτης γαλλικῆς δημοκρατίας. Ἡ ἐπανάσταση ἀπὸ ἀδίκημα γίνονταν ἑρωϊκὴ δημιουργία.

Ἡ ἰδέα τῆς ἐλευθερίας οἰστρηλατοῦσε ὄλους τοὺς νέους, ὄλους τοὺς καλλιεργημένους ἀνθρώπους τοῦ κόσμου. Ὁρίμαζαν λοιπὸν οἱ καιροί. Μαζὶ μ' αὐτοὺς ὀρίμαζε καὶ ὁ Ρήγας. Καὶ ὄλ' αὐτὰ τὰ δεδομένα, καὶ τὰ ὕλικά καὶ τὰ πνευματικά, τὰ διασταύρωσε μέσα του, τὰ συνδύασε, τὰ συγκρότησε σὲ κάτι ἐνιαῖο, ὅπως μποροῦσε καλλίτερα, καὶ τὰ χάρισε στὸ Ἔθνος του, μὲ τὰ λίγα μέσα ποὺ τοῦ εἶχε δώσει ἡ φύση, μὲ τὸ φτωχὸ του θούριο, μὲ τὴν «Χάρτα» του, μὲ τὶς μεταφράσεις του, μὲ τὸ «Σύνταγμα» του, καὶ πρὸ παντός μὲ τὴν ἀκάματη δραστηριότητά του. Ἦθελε νὰ πλέξει τὸ πρῶτον συνομοτικὸ δίκτυον ποὺ νὰ σκεπάσει ὄλο τὸν ἑλληνικὸν χῶρον. Ὅ,τι ἀργότερα ἔκαναν οἱ «φιλικοί», ἄρχισε νὰ τὸ κάνει καὶ αὐτός.

Καὶ ὁμοῦ μὲ ὄλα τούτα τὰ ἔργα τὰ πνευματικὰ ἀσήμαντα καὶ μὲ τὴν πολιτικὴν δράση ποὺ δὲν εἶχε προφθάσει νὰ βγῆ ἀπὸ τὸν συνηθισμένον τόνον τῆς συνωμοσίας, κατῴρθωσε ὁ Ρήγας νὰ γίνῃ τὸ ἐπίκεντρο τῆς ζωῆς τοῦ Ἔθνους ἐκείνη τὴν ὥρα. Εἶχε γίνῃ ἡ καρδιά του. Οἱ παλμοὶ τῆς εἶταν ἡ ζωὴ του. Οἱ στίχοι του, οἱ φτωχοὶ του στίχοι, φέρναν λυγμοὺς καὶ δάκρυα σὲ κάθε ἑλληνικὴ ψυχὴ, γιὰτὶ λέγαν μὲ πεζὰ λόγια, μὲ πεζὰ νοήματα ὅ,τι ἐκείνη τὴν ὥρα ἔλεγε σιωπηλὰ ἡ ψυχὴ κάθε ἑλληνα. Εἶταν ὁ κοινὸς νοῦς καὶ ἡ κοινὴ συνείδηση τοῦ Ἔθνους. Ἀλλὰ πρὸ παντός εἶταν ἡ κοινὴ του θέληση. Οὔτε ποιητὴς, οὔτε πολιτικὸς δὲν εἶταν ξεχωριστός ὁ Ρήγας. Εἶχε ὁμοῦ ἐκεῖνο ποὺ πρὶν ἀπὸ κάθε ἄλλο πρέ-

πει νὰ ἔχει κάθε μεγάλος: θέληση. Στὴ θέληση εἶταν ὁ πρῶτος. Ἡ ἔντασή της ἐκάλυπτε ὅλες τὶς θελήσεις καὶ τὶς ἀνάγκαζε νὰ ἀκολουθοῦν τὴ δική του. Ὁ,τι ἀόριστα ἤθελε τότε τὸ Ἔθνος, αὐτὸς τὸ θέλησε συγκεκριμένα, ἀκέραια, ἀδίστακτα. Ἡ πίστη τοῦ Ἔθνους στὴν ὑπαρξή του εἶχε μεστῶσει μέσα του καὶ ἀκτινοβολοῦσε ὅπου ἔφθανε ὁ λόγος του. Ὁ λόγος του εἶταν προσταγή. Καὶ ἡ προσταγή του εἶταν τοῦ Ἔθνους τοῦ συνειδητοποιημένου ἢ προσταγή. Ἔτσι συντελέσθηκε αὐτὸς ὁ τέλειος συνταυτισμὸς του με

τὸ Ἔθνος. Ἀπὸ ἐκείνη τὴν ὥρα ὁ Ρήγας ἔπρεπε νὰ γίνῃ ἓνας εὐνοημένος τῆς ἱστορίας. Εἶταν ἡ προσωποποίηση μιᾶς ἱστορικής στιγμῆς. Ἡ θέλησή του εἶταν ἡ θέληση ἑνὸς Ἔθνους ποὺ ἀναδύονταν ἀπὸ τὴ λήθη γιὰ νὰ συνεχίσῃ τὴ μακραίωνη πορεία του. Καὶ ἡ θέλησή του αὐτὴ ἐκάρπισε. Τὸ Ἔθνος, τριάντα χρόνια ἀργότερα, τραγουδώντας ἀκόμα τὸ θούριό του, ὑπάκουε στὴν προσταγή του. Αἱματοβαμμένο ἀνηφόριζε πρὸς τὴν ἐλευθερία. Ἡ θέληση τοῦ Ρήγα εἶχε γίνῃ ὑπαρξή. Καὶ ὁ Ρήγας εἶχε γίνῃ θρύλος.

ΚΩΝΣΤ. ΤΣΑΤΣΟΣ

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ Κ' ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

ΔΥΟ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΙ ΟΔΗΓΟΙ

[ΡΗΓΑΣ ΦΕΡΑΙΟΣ - ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΣΟΛΩΜΟΣ]

Ἄν εἶναι ἀλήθεια ὅτι στὰ 1948, στὸν κρισιμότερο ἴσως χρόνο τοῦ νεώτερου κόσμου, ὀφείλουν οἱ ἐθνικὲς δυνάμεις τοῦ τόπου νὰ φτάσουν στὴ μεγαλύτερή τους ἀπόδοση γιὰ νὰ τὸν κρατήσουν ἀπάνω ἀπὸ τὴ φοβερὴ ἀναταραχὴ ποῦ, ἔτσι ἢ ἀλλοιῶς, βαθεῖα θὰ σκάψει τὴν Εὐρώπη, τὴν Εὐρώπη τουλάχιστον, καὶ θὰ τῆς ἀλλάξῃ τὴ μορφή σὲ καιρία σημεῖα, — καὶ δὲν εἶναι μόνο ἀλήθεια ἀλλὰ καὶ ἀνάγκη, ποῦ τίποτα, φαίνεται, δὲν μπορεῖ νὰ τὴν ἀναχαιτίσει, — εἶναι ἄλλο τόσο φανερό ὅτι οἱ ἴδιες αὐτὲς ἐθνικὲς δυνάμεις πρέπει νὰ ἐρευνηθοῦν με πολλὴ προσοχή γιὰ νὰ ἀποτιμηθοῦν σωστὰ καὶ γιὰ νὰ γίνουν ἀκόμα πιὸ θετικὲς προϋποθέσεις ἀξιολογῆς καὶ ἀπρόσβλητης ἐλληνικῆς ζωῆς. Βέβαια, σ' αὐτὴ τὴν περισυλλογή καὶ σ' αὐτὸν τὸν ἔλεγχο τῶν ἐλληνικῶν ἀξιών, μᾶς ἔχουν ὀδηγήσει ἀπὸ καιρὸ οἱ μεγάλες ἠθικὲς κρίσεις τοῦ καιροῦ μας καὶ τὰ δραματικὰ διλήμματα ποῦ τὸν κατακλύζουν. Μᾶς ἀναγκάζουν ὅμως νὰ ἐπιμείνουμε ἀκόμα περισσότερο μερικὰ ἄλλα γεγονότα, ποῦ ἀνήκουν μόνο σ' ἐμᾶς καὶ φέρνουν κάθε τόσο κοντὰ μας ὀλοζώντανη καὶ γόνιμη τὴν ἀληθινή, τὴν καθαρὰ ἐλληνικὴ παράδοση. Χτὲς ἐορτάσαμε πάλι τὴ Μεγάλῃ Ἐπέτειο. Μὰ ἡ 25ῃ Μαρτίου τοῦ 1948 δὲ μοιάζει

με καμιὰ προηγούμενη. Ὅχι μόνο γιὰτὴν ἀνήκει κι αὐτὴ σ' ἓνα χρόνο, ποῦ εἶπαμε πόσο κρίσιμος καὶ ἀποφασιστικὸς εἶναι. Ὅχι γιὰτὴν οἱ σημερινοὶ Ἕλληνες ἀγωνιοῦν ὅσο καὶ οἱ Ἕλληνες τοῦ 21. Ἡ ἐφετεινὴ 25 Μαρτίου εἶναι ἡ πρώτη μιᾶς σειρᾶς ἐπετειῶν αὐτοῦ τοῦ σκοτεινοῦ καὶ ταραγμένου 1948 καὶ εἶναι ἀκόμα ἡ ἀρχὴ ἑνὸς ἐθνικοῦ προσκυνήματος. Στὶς 25 Μαρτίου ἔριξαν τὰ ἐλληνικὰ πυροβολεῖα τὶς ἐορτάσιμες κανονιές. Ἐπρεπε ὅμως καὶ στὶς 26 Μαρτίου τὸ πρωὶ νὰ ρίξουν ἄλλες τόσες γιὰ νὰ διαλαλήσουν ὅτι εἶναι ἡ μέρα ποῦ πρὶν ἀπὸ ἑκατὸν πενήντα χρόνια γεννήθηκε ὁ Σολωμός. Καὶ πρέπει πάλι ν' ἀκουστοῦν στὶς 11 Ἰουνίου γιὰ νὰ θυμίσουν ὅτι πρὶν ἀπὸ ἄλλα ἑκατὸν πενήντα χρόνια στραγγαλίστηκε ὁ Ρήγας Φεραῖος. Ἐνα Μεγάλο Γεγονὸς καὶ δυὸ Πνευματικοὶ Ὁδηγοί, ποῦ πᾶνε πλάι-πλάι, ὅσο κι ἂν ὁ χρόνος τοὺς χωρίζει, καὶ φτάνουν σὲ μιὰ τελικὴ σύνθεση, ποῦ εἶναι ὁ καημὸς καὶ τὸ ὄραμά τους: ἡ Ἑλλάδα. Ὁ Ρήγας προετοίμασε αὐτὸ τὸ Γεγονός· ὁ Σολωμὸς τὸ ἔζησε, τὸ τραγούδησε καὶ τὸ ἔκαμε «πατρίδα» μέσα στὸ χῶρο τοῦ πνεύματος. Καὶ οἱ δυὸ ὀλόκληροι, με ἀναμφισβήτητα δικαιώματα, ὀλόκληροι μέσα στὸν ἐορτασμὸ τῆς Μεγάλῃς Ἐπετείου.

Οἱ σελίδες ὅμως αὐτὲς ξαίρουν πολὺ καλὰ